

**Шуман В.Ю.**

*аспірант,*

*Державна навчально-наукова установа  
«Академія фінансового управління»*

**Каращенко В.С.**

*аспірант,*

*Київський національний економічний університет  
імені Вадима Гетьмана*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-602-0-21>

## **ГРАНТОВА КУЛЬТУРА ДОСЛІДНИКІВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВОЇ СФЕРИ**

У сучасних умовах розвитку науково-освітнього простору України грантове фінансування стає одним із ключових інструментів підтримки наукових досліджень, розвитку інновацій та інтеграції національної науки до міжнародного наукового простору. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах повоєнного відновлення, коли потреба у відбудові наукової інфраструктури, збереженні наукового потенціалу та стимулюванні дослідницької активності вимагає ефективного використання конкурсних механізмів фінансування [4; 8]. Водночас результативність грантових програм значною мірою залежить не лише від обсягів фінансових ресурсів чи інституційної архітектури системи фінансування науки, але й від рівня сформованості грантової культури дослідників.

Під грантовою культурою доцільно розуміти сукупність знань, навичок, компетенцій і практик, що забезпечують здатність науковців ефективно приймати участь у конкурсах на отримання грантового фінансування, формувати конкурентоспроможні дослідницькі пропозиції, налагоджувати міжнародні наукові партнерства та забезпечувати належне управління дослідницькими проєктами [6]. Формування такої культури є важливою передумовою ефективного функціонування грантових

механізмів фінансування науки, оскільки якість поданих заявок, рівень конкуренції між проєктами та здатність наукових колективів реалізовувати складні дослідницькі завдання значною мірою визначаються професійною підготовкою заявників.

В Україні розвиток грантової моделі фінансування науки тісно пов'язаний із діяльністю Національного фонду досліджень України, який забезпечує конкурсну підтримку наукових і науково-технічних проєктів. Практика проведення конкурсів свідчить про стабільно високий інтерес наукової спільноти до участі у грантових програмах. Зокрема, в межах останнього конкурсу НФДУ було подано близько 450 заявок, з яких майже 320 відповідали встановленим формальним вимогам. За результатами експертного відбору фінансування отримали 137 проєктів, у межах яких здійснюють наукову діяльність понад 700 українських учених [9]. Водночас аналіз конкурсних процедур засвідчує, що значна частина заявок не проходить попередній технічний відбір або отримує низькі оцінки під час наукової експертизи, що може вказувати на недостатній рівень підготовки дослідників до участі у грантових конкурсах та обмежений досвід формування якісних дослідницьких пропозицій.

Важливим індикатором рівня розвитку грантової культури є також участь українських науковців у міжнародних дослідницьких програмах. Однією з найбільших програм фінансування досліджень та інновацій у Європі є програма Європейського Союзу Horizon Europe. За період 2021–2024 років українські наукові організації подали понад 1700 заявок на участь у конкурсах цієї програми, у результаті чого було профінансовано близько 180 проєктів на загальну суму майже 48 млн євро. Рівень успішності українських заявок становив приблизно 15–16%, що є співставним із середнім показником успішності в межах програми [3]. Ці результати свідчать про поступове зростання інтеграції українських науковців у європейський дослідницький простір, однак одночасно демонструють значний потенціал для розширення участі у

міжнародних грантових програмах, яким має сприяти формування грантової культури.

Високий рівень конкуренції характерний і для інших міжнародних грантових інструментів, зокрема програм Європейської дослідницької ради (ERC). Наприклад, на конкурс ERC Consolidator Grants 2026 року було подано понад 3000 заявок, тоді як загальний бюджет конкурсу становив 673 млн євро [1; 2]. За таких умов фінансування отримує лише обмежена частина поданих проєктів, що вимагає від заявників високого рівня підготовки, чіткої аргументації наукової новизни дослідження та відповідності міжнародним стандартам наукової якості.

Дослідження [7] також свідчать про наявність інформаційних та інституційних бар'єрів у залученні українських науковців до міжнародних програм фінансування досліджень. Зокрема, за результатами опитувань наукової спільноти встановлено, що лише близько 37% опитаних дослідників були обізнані про міжнародні програми підтримки наукових досліджень, тоді як лише 11 % респондентів подавали заявки на участь у таких конкурсах. Водночас серед тих науковців, які брали участь у конкурсному відборі, рівень успішності заявок становив близько 31%, що свідчить про наявність значного потенціалу для розширення участі українських дослідників у міжнародних грантових програмах. Такі результати вказують на те, що одним із ключових бар'єрів розвитку грантової діяльності є недостатній рівень поінформованості дослідників щодо існуючих можливостей фінансування та обмежений досвід підготовки грантових пропозицій.

У цьому контексті формування грантової культури має розглядатися як важливий елемент модернізації системи економічної та наукової освіти [5]. Підготовка дослідників до участі у грантових конкурсах передбачає розвиток компетенцій у сфері стратегічного планування досліджень, управління науковими проєктами, академічної комунікації та міжнародної наукової кооперації. Важливу роль у цьому процесі можуть відігравати спеціалізовані підрозділи підтримки досліджень у закладах вищої освіти та наукових установах (grant offices), які

забезпечують інформаційну, консультаційну та організаційну підтримку дослідників.

Таким чином, ефективність механізмів грантового фінансування наукової сфери значною мірою визначається рівнем сформованості грантової культури дослідників. Розвиток відповідних компетенцій, підвищення обізнаності щодо можливостей грантового фінансування та розширення участі українських учених у національних і міжнародних конкурсах сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної науки, більш ефективному використанню ресурсів грантових програм та інтеграції української наукової системи у глобальний дослідницький простір.

### **Література:**

1. European Commission. Horizon Europe: ERC Work Programme 2026. URL: [https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2026/wp\\_horizon-erc-2026\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2026/wp_horizon-erc-2026_en.pdf) (дата звернення: 18.03.2026)
2. Horizon Europe Office in Ukraine. EUR 673 million is allocated to finance ERC Consolidator Grants 2026: preliminary selection results. URL: <https://horizon-europe.org.ua/en/news/info/eur-673-million-is-allocated-to-finance-erc-consolidator-grants-2026-preliminary-selection-results/> (дата звернення: 18.03.2026)
3. Horizon Europe Office in Ukraine. HEO-UA statistics. URL: <https://ukrainet.eu/2024/08/01/heo-ua-statistics/> (дата звернення: 18.03.2026)
4. Petrukha N., Petrukha S., Shuman V. Financing the education and research sector in times of war. *Revista Eduweb*. 2024. №18 (4). Pp. 288–296. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.19/>
5. Petrukha S., Petrukha N., Gasanov S., Shuman V., Karashchenko V. Institutional and national dimensions of grant funding for the educational and scientific sector in times of war. *Revista on Line De Política e Gestão Educacional*. 2025. №29 (2). Pp. 23. DOI: <https://doi.org/10.22633/rpge.v29iesp2.20659>
6. Petrukha S., Petrukha N., Shuman V., Karashchenko V. Science funding mechanisms in times of uncertainty: historiography and pragmatism. *RFI Scientific Papers*. 2025. №3. Pp. 128–159. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2025.03.128>
7. Science at Risk Emergency Office. Academia in Ukraine: Navigating the Protracted War. Monitoring Report 2025. URL: <https://science-at-risk.org/>

risk.org/wp-content/uploads/2025/11/report\_ukraine\_2025\_v7\_web.pdf  
(дата звернення: 18.03.2026)

8. Буряченко А. Є., Жибер Т. В., Петруха С. В. Реалізація наукових досліджень у вищій освіті: особливості та перспективи. *Освітня аналітика України*. 2024. №5 (31). С. 127–138. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-5-127-138>.

9. Національний фонд досліджень України. Результати конкурсного відбору. URL: <https://nrfu.org.ua/grantees/selected-proposals/>  
(дата звернення: 18.03.2026).